

## חומש רס"י משולב

פרשת כי תבוא, דברים כו - כט (ח), קכ"ב פסוקים

## פרק כו

(א) וְהָיָה כִּי־תֵבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה וְיִרְשָׁתָהּ וְיִשְׁבַּת בָּהּ. מגיד שלא נתחייבו בבכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה:

(ב) וְלִקְחֹתָ מֵרֵאשִׁית | בְּלִפְנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וְשָׂמְתָּ בַסֵּנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁבְן שָׁמוֹ שָׁם:

מלמדת. ולא כל ראשית, שאין כל הפירות חייבין בבכורים אלא שבעת המינין בלבד. נאמר כאן ארץ, ונאמר להלן (לעיל ח, ח) ארץ חסידה ושעורה וגו' (אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ), מה להלן משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, אף כאן שבח ארץ ישראל שהן שבעה מינין. זית שמן - זית אגורי ששמנו אגור בתוכו, ודבש - הוא דבש תמרים.

מלמדת. אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, כורך עליה גמי לסיומן ואומר הרי זו בכורים:

(ג) וּבֹאֲתָ אֶל־הַכֶּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם אִין לָךְ אֵלָּא כֹהֵן שְׂבִימִךְ, כמו שהוא, וְאָמַרְתָּ אֵלָיו שְׂבִימִךְ כְּפִי טוֹבָה הִגְדַּתִּי הַיּוֹם פֶּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה וְלֹא שְׁתֵּי פֶעַמִּים לִיקְוֶה אֱלֹהֶיךָ כִּי־בֹאֲתָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יִקְוֶה לְאַבְרָהָם לָתֵת לָנוּ:

(ד) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַסֵּנָא מִיָּדְךָ לִהְיוֹת אוֹתוֹ, כֹּהֵן מִנִּיחַ יָדוֹ תַּחַת יָד הַבַּעֲלִים וּמִנִּיחַ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ:

(ה) וְעֲנִיתָ לְשׁוֹן הַרְמֵת קוֹל וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבִד אֲבִי מַזְכִּיר חֲסִדֵי הַמָּקוֹם, אֲרָמִי אֹבֵד אֲבִי, לִבִּי בִקֵּשׁ לַעֲקוֹר אֶת הַכֹּל כְּשֶׁרָדַף אַחֵר יַעֲקֹב. ובשביל שחשב לעשות, חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם חושב להם הקדוש ברוך הוא מחשבה [רעה] כמעשה, וְיָרַד מִצְרַיִמָּה וְעוֹד אַחֲרֵיהֶם בָּאוּ עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, שאחרי זאת ירד יעקב למצרים וְיָגֵר שָׁם בְּמִתֵּי מֶעֶט בִּשְׁבָעִים נֶפֶשׁ וַיְהִי־שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עֲצוֹם וְרָב:

(ו) וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה: (ז) וַנַּעֲלֶק אֶל־יִקְוֶה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמָע יִקְוֶה אֶת־קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת־עֲנָנוּ וַאֲתֵּעַמְלָנוּ וַאֲתֵּ לְחַצְנוּ: (ח) וַיִּצְאָנוּ יִקְוֶה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְיָרֵעַ נְטִיָּה וּבִמְרָא גָדֹל וּבִאֲתוֹת וּבִמִּפְתִּים:

(ט) וַיִּבְאֵנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וַיִּתְּנוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת כְּמִשְׁמַעוֹ אֶרֶץ זָבַת חֵלֶב וְדָבָשׁ:

(י) וְעַתָּה הִנֵּה הִבֵּאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי יִקְוֶה וְהִנַּחְתָּ לִפְנֵי יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ, והנחתו. מגיד שנטלו אחר הנחת הכהן ואוחזו בידו כשהוא קורא, וחוזר ומניף, וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ:

(יא) וְשָׂמַחְתָּ בְּכָל־הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתְךָ, וְשָׂמַח כָּל הַטּוֹב. מכאן אמרו, אין קורין מקרא בכורים אלא בזמן שמחה, מעצרת ועד החג, שאדם מלקט תבואתו ופירותיו ויינו ושמןו, אבל מהחג ואילך מביא ואינו קורא, אֶתְּהָ וְהִלְוִי אף הלוי חייב בבכורים אם נטעו בתוך עריהם וְהָגֵר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ. מביא ואינו קורא, שאינו יכול לומר (לעיל פס' ג) 'לאבותינו': ס

\*

## שני

(יב) כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂי תְבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת - כשתגמור להפריש מעשרות של שנה השלישית, קבע זמן הביעור והוידוי בערב הפסח של שנה הרביעית, שנאמר (לעיל יד, כח) מקצה שלש שנים תוציא וגו', נאמר כאן מקץ, ונאמר להלן (לא י) 'מקץ שבע שנים' לענין הקהל, מה להלן רגל, אף כאן רגל. אי מה להלן חג הסוכות אף כאן חג הסוכות, תלמוד לומר כי תכלה לעשר, מעשרות של שנה השלישית רגל שהמעשרות כלין בו, וזהו פסח, שהרבה אילנות יש שנלקטין אחר הסוכות, נמצאו מעשרות של שלישית כלין בפסח של רביעית, וכל מי ששהה מעשרותיו הצריכו הכתוב לבערו מן הבית.

שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לְלֹוֹי לַגֵּר לִיתוֹם וְלֵאלֻמָּנָה, שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר. שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה, ששנה ראשונה של שמיטה נוהג בה מעשר ראשון, כמו שנאמר (במדבר יח כו) כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר, ומעשר שני, שנאמר (לעיל יד כג) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגןך תירושך ויצהרך, הרי שני מעשרות, ובא ולמדך כאן בשנה השלישית שאין נוהג מאותן שני מעשרות אלא האחד, ואיזה, זה מעשר ראשון. ותחת מעשר שני יתן מעשר עני, שנאמר כאן 'ונתת ללוי', את אשר לו - הרי מעשר ראשון, 'לגר ליתום ולאלמנה' - זה מעשר עני.

וְאָכְלוּ בִשְׂעָרֶיךָ וּשְׁבָעוּ. תן להם כדי שבעו, מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן פחות מחצי קב חטים וכו':

(יג) וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ הַתּוֹדָה שְׁנַת מַעֲשֵׂרְךָ, בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן־הַבֵּית. זה מעשר שני ונטע רבעי, ולמדך שאם שהה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלים לירושלים, שצריך להעלותם עכשיו, וְגַם נָתַתִּי לְלֹוֹי זה מעשר ראשון. 'וגם' לרבות תרומה ובכורים, וְלַגֵּר לִיתוֹם וְלֵאלֻמָּנָה זה מעשר עני, כְּכָל־מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתִי נִתְּתִים כסדרן ולא הקדמתי תרומה לבכורים, ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון, שהתרומה קרויה ראשית, שהיא ראשונה משנעשה דגן, וכתוב (שמות כב כח) מלאתך ודמעך לא תאחר, לא תשנה את הסדר, לֹא־עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ לא הפרשתי ממין על שאינו מינו, ומן החדש על הישן וְלֹא שִׁבַּחְתִּי. מלברך על הפרשת מעשרות:

(יד) לֹא־אֲכַלְתִּי בְּאֵלֵי מִכְּנֹוֹ מִכָּאן שֶׁאִסּוּר לֹאֲכוֹן, וְלֹא־בְעֶרְתִּי מִכְּנֹוֹ בְּטָמֵא בִין שֶׁאִין טָמֵא וְהוּא טָהוֹר, בִּין שֶׁאִין טָהוֹר וְהוּא טָמֵא. והיכן הוזהר על כך, לא תוכל לאכול בשעריך (לעיל יב יז), זו אכילת טומאה, כמו שנאמר בפסולי המוקדשים (לעיל טו כב) בשעריך תאכלנו הטמא

אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּכְנֶנָּה אֶת־מִזְבֵּחַ יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ וְהַעֲלִיתָ עָלָיו עֹלֹת לִיקְוֶה  
אֱלֹהֶיךָ: (ז) וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאֶכְלָתָה שֶׁם וְשִׁמְחָתָה לִפְנֵי יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ:

(ח) וְכִתְבַתָּ עַל־הָאֲבָנִים אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בַּאֲרֵץ הַיַּטֵּב.  
בשבעים לשון: ס

(ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְכַּתְּ כִּתְרוֹמֹו  
(אֲצִית) וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעָם לִיקְוֶה אֱלֹהֶיךָ. בְּכָל יוֹם  
יֵהִיו בְּעֵינֶיךָ כֵּאלֹו הַיּוֹם בֵּאת עִמּוֹ בְּבֵרִית:

(י) וְשִׁמְעָתָה בְּקוֹל יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ וְעֲשִׂיתָ אֶת־מִצְוֹתָיו וְאֶת־חֻקָּיו אֲשֶׁר אֲנִי  
מִצְוֶה הַיּוֹם: ס

\*

### חמישי

(יא) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בְּיוֹם הַהוּא לֵאמֹר:

(יב) אֱלֹהִי יַעֲמֵדוּ לִבְרִיךְ אֶת־הָעָם עַל־הָרָזִים בְּעֵבְרָכֶם אֶת־הַדָּגָן  
שֶׁמֶעוֹן וְלֹו וְיִהְיֶה וַיִּשְׁשַׁכְּר וַיִּסְפֹּף וַיִּבְנִימָן:

לכך את העם. כדאיתא במסכת סוטה (לב א), ששה שבטים עלו לראש  
הר גריזים, וששה לראש הר עיבל, והכהנים והלוים והארום למטה  
באמצע. הפכו ליום פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה, ברוך האיש  
אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו', ואלו ואלו עונין אמן. חזרו והפכו פניהם  
כלפי הר עיבל ופתחו בקללה, ואומרים (פסוק טו) ארור האיש אשר  
יעשה פסל וגו' וכן כולם עד (פסוק כו) ארור אשר לא יקים:

(יג) וְאֱלֹהִי יַעֲמֵדוּ עַל־הַקְּלָלָה בְּהָרַיִם רְאוּבֵן גָּד וְאֲשֶׁר וַיִּבְלִין דָּן  
וְנַפְתָּלִי: (יד) וַעֲנֵנו הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רֶם: ס (טו) אָרוֹר  
הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסְכָּה תוֹעֵבֶת יִקְוֶה מַעֲשֶׂה יָדֵי חָרָשׁ וְשֶׁם בִּסְתֵר  
וַעֲנֵנו כָּל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן: ס

(טז) אָרוֹר מַקְלָה אֲבִיו וְאָמֹו, מַקְלָה לְכָבוֹ. מַזְלִז, לִשׁוֹן וְנִקְלָה אַחִיר  
(לעיל כה, ג), וְאָמְרָה כָּל־הָעָם אָמֵן: ס

(יז) אָרוֹר מַסִּיג גְּבוּל רַעְהוֹ מַחֲזִירוֹ לְאַחֲרוֹיו וְגוֹנוֹב אֶת הַקִּרְקַע, לִשׁוֹן  
(ישעיה נט, יד) וְהוֹסִיג אַחֲרוֹ, וְאָמְרָה כָּל־הָעָם אָמֵן: ס

(יח) אָרוֹר מַשְׁגֵּה עוֹר בְּדֶרֶךְ הַסּוּמָא בְּדַבַּר וּמִשִּׁיאוֹ עֲצָה רַעָה, וְאָמְרָה כָּל־  
הָעָם אָמֵן: ס

(יט) אָרוֹר מַטֵּה מַשְׁפָּט גְּרִיתוֹם וְאֶלְמָנָה וְאָמְרָה כָּל־הָעָם אָמֵן: ס (כ) אָרוֹר  
שִׁכְבַּל עַם־אֲשֶׁת אֲבִיו כִּי גִלָּה כְּנָף אֲבִיו וְאָמְרָה כָּל־הָעָם אָמֵן: ס (כא) אָרוֹר  
שִׁכְבַּל עַם־כָּל־בְּהֵמָה וְאָמְרָה כָּל־הָעָם אָמֵן: ס (כב) אָרוֹר שִׁכְבַּל עַם־אֲחֵתוֹ  
בִּתְּאֲבִיו אוֹ בִּתְּאֲמֹו וְאָמְרָה כָּל־הָעָם אָמֵן: ס (כג) אָרוֹר שִׁכְבַּל עַם־חֲתָנָתוֹ  
וְאָמְרָה כָּל־הָעָם אָמֵן: ס

(כד) אָרוֹר מַכֵּה רַעְהוֹ בִּסְתֵר וְאָמְרָה כָּל־הָעָם אָמֵן: מכה רעו כסתר.  
על לשון הרע הוא אומר. ראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן, י"א  
ארום יש כאן, כנגד י"א שבטים, וכנגד שמעון לא כתב ארור, לפי שלא  
היה בלבו לברכו לפני מותו כשברך שאר השבטים, לכך לא רצה לקללו:  
ס

(כה) אָרוֹר לִקְחָה שִׁחָה לְהַכּוֹת נַפֶּשׁ דָּם נָקִי וְאָמְרָה כָּל־הָעָם אָמֵן: ס

והטהור וגו', אבל זה לא תוכל לאכול דרך אכילת שעריר האמור במקום  
אחר, וְלֹא־נִתְּנִי מִמֶּנּוּ לִמְתָּ לַעֲשׂוֹת לוֹ אֲרוֹן וְתַכְרִיכִין, שְׁמִעָתִי בְּקוֹלִי  
יִקְוֶה אֱלֹהִי הַבִּיאֹתִיו לְבֵית הַבְּחִירָה עֲשִׂיתִי כָּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִנִּי.  
שמחתי ושימחתי בו:

(טו) הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קִדְשֶׁךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת־עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל  
וְאֶת־הָאָדָמָה עִשְׂנוֹ מִה שִׁגְדַרְתָּ עָלֵינוּ, עֲשֵׂה אֵתָה מִה שֶׁעָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת,  
שִׁמְחָתָה (וִיקָרָא כו, ג) אִם בְּחֻקֶּיךָ תִּלְכּוּ וְנִתְּנִי גִשְׁמִיכֶם בַּעֲתֵם אֲשֶׁר  
נִתְּנָה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם לִתֵּת לָנוּ, וְקִימְתָּ, אֲרֵץ זֵבֶת  
חֶלֶב וְדֹבֶשׁ אֲרֵץ זֵבֶת חֶלֶב וְדֹבֶשׁ: ס

\*

### שלישי

(טז) הַיּוֹם הַזֶּה יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ מִצְוֶה לַעֲשׂוֹת אֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת־  
הַמִּשְׁפָּטִים, הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מִלִּפְנֵי בְּעֵינֵיךָ חֲדָשִׁים, כָּאֵלֹו  
בוֹ בְּיוֹם נִצְטוּיִת עֲלֵיהֶם, וְשִׁמְחָתָה וְעֲשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־  
נַפְשְׁךָ: וְשִׁמְחָתָה וְעֲשִׂיתָ אוֹתָם. בְּתָ קוֹל מְבֹרָכָה - הַבֵּאת בְּכוֹרִים הַיּוֹם,  
תִּשְׁנֶה לִשְׁנֵה הַבָּא:

(יז) אֶת־יִקְוֶה הַאֲמָרָה הַיּוֹם לְהִיּוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וְלִלְכָת בְּדֶרֶכֶיךָ וְלִשְׁמֹר  
חֻקֶּיךָ וּמִצְוֹתֶיךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ וְלִשְׁמֹר כָּל־:

האמרת. והאמירך (פסוק הבא) אין להם עד מוכיח במקרא, ולי נראה  
שהוא לשון הפרשה והבדלה, הבדלתי לך מאלהי הנכר להיות לך  
לאֱלֹהִים, והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה, ומצאתי  
להם עד, והוא לשון תפארת, כמו יתאמרו כל פועלי און (תהלים צ"ד, ד):

(יח) וַיִּקְוֶה הַאֲמָרָה הַיּוֹם לְהִיּוֹת לוֹ לְעָם סִגְלָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לְךָ וְהִייתָ  
לי סגולה (שמות יט, ה) וְלִשְׁמֹר כָּל־מִצְוֹתֶיךָ:

(יט) וְלִתְתֶּנּוּ עָלֶיךָ עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהַלָּה וְלִשְׁמֹר וְלִתְפָּאֵרָה  
וְלִהְיֶיתָ עַם־קָדֹשׁ לִיקְוֶה אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר. וְהִייתָ לי קְדוֹשִׁים  
(ויקרא כ, כו): פ

\*

### רביעי

### פרק כז

(א) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הָעָם לֵאמֹר שְׁמֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוֹת לִשׁוֹן  
הַזֶּה, גִּרְדָּנוּ בְּלֵעַז אֲשֶׁר אֲנִי מַצִּינָה אֶתְכֶם הַיּוֹם:

(ב) וְהִיהָ בְּיוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבִרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן  
לְךָ וְהִקְדַּמְתָּ לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשִׁדְתָּ אֹתָם בְּשִׁיד: וְהַקְדַּמְתָּ לְךָ בִּירְדֵן,  
ואחר כך תוציא משם אחרות ותבנה מהן מזבח בהר עיבל. נמצאת אתה  
אומר ג' מיני אבנים היו, שנים עשר בירדן, וכנגדן בגלגל, וכנגדן בהר  
עיבל, כדאיתא במסכת סוטה (ל"ה):

(ג) וְכִתְבַתָּ עָלֵיהֶן אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבְרָךְ לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְאֶה  
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ אֲרֵץ זֵבֶת חֶלֶב וְדֹבֶשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר  
יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ לְךָ: (ד) וְהִיהָ בְּעֵבְרָכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן תִּקְדְּמוּ אֶת־הָאֲבָנִים  
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מַצִּינָה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהָרַיִם עֵיבֶל וְשִׁדְתָּ אוֹתָם בְּשִׁיד: (ה)  
וּבְנִיתָ שֶׁם מִזְבֵּחַ לִיקְוֶה אֱלֹהֶיךָ מִזְבֵּחַ אֲבָנִים לְאֶתְנִיף עֲלֵיהֶם בְּרִזָּה: (ו)

(כב) יִכְבֶּה יִקְוֶה בִּשְׁחָפֶת שִׁבְשֵׁרוֹ נִשְׁחָף וְנִפְחָ, וּבִקְדֻחַת לִשׁוֹן כִּי אִשׁ קִדְחָה בֶּאֱפִי (לִקְמֵן לִב, כב), וְהִיא אִשׁ שֶׁל חוֹלִים מְלִוִּיִּד בְּלֶע"ז (פִּעֵבֶרֶה־יִמְצַע) שֶׁהִיא חֲמָה מֵאֵד, וּבִדְלָקָה חֲמָה יוֹתֵר מִקִּדְחָת, וּמִיֵּי חֲלָאִים הֵם, וּבִחְרָחֵר חוֹלֵי הַמַּחֲמָמוֹ תוֹךְ הַגּוֹף וְצִמָּא תְּמִיד לִמִּים וּבְלֶע"ז אִשְׁרֵי־יִמִּינִ"ט (הִתִּיבִשּׁוֹת), לִשׁוֹן וְעֵצִי חֲרָה מִנִּי חֲרִב (אִיּוֹב ל, ל), נִחַר מִפּוֹחַ מֵאֵשׁ (יִרְמְיָה ו, כט) -

וּבִחְרָב יִבִּיא עֲלֶיךָ גִּיּוֹסוֹת, וּבִשְׁדָּפוֹן וּבִירְקוֹן, שְׁדָּפוֹן וִירְקוֹן. מִכּוֹת תִּבּוֹאָה שִׁבְשֻׁדוֹת. שְׁדָּפוֹן. רוּחַ קִדִּים אִשְׁלִי־דֶה בְּלֶע"ז (זֶאֱנַפְעֶרְבֶּרֶאֱנַנְט). יִרְקוֹן. יוֹבֵשׁ, וּפְנֵי הַתִּבּוֹאָה מִכְסִּיפִין וְנִהַפְכִין לִירְקוֹן קִמ"א בְּלֶע"ז (גַּעֲלֵב), וְדָפוֹן עַד אֲבָדָה. תִּרְגוּם עַד דְּתִיבִיד, כְּלוֹמֵר עַד אֲבֹדוֹ אוֹתֵךְ, שֶׁתִּכְלֶה מֵאֲלִיךְ:

(כג) וְהָיוּ שְׁמִידֵי אֲשֶׁר עַל־רֹאשְׁךָ נִחֲשָׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר־תַּחְתְּךָ בְּהִזָּל:

וְהָיוּ שְׁמִידֵי אֲשֶׁר עַל רֹאשְׁךָ נִחֲשָׁת. קָלָלוֹת הִלְלוּ מִשֶּׁה מִפִּי עֲצָמוֹ אִמְרוּ, וּשְׁבִיחָה סִינִי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אִמְרוּ, כִּמְשֻׁמֵּן, וְשֵׁם נִאֲמַר (וִיקְרָא כו, יד) וְאֵם לֹא תִשְׁמְעוּ לִי, (שֵׁם פֶּס' כֹּא) וְאֵם תִּלְכוּ עִמִּי קִרִּי, וְכֹאן הוּא אוֹמֵר בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ (פֶּסוּק טו), יִדְבַק ה' בְּךָ (פֶּסוּק כֹּא), יִכַּחֵה ה' (פֶּסוּק כב), הַקִּיל מִשֶּׁה בְּקָלָלוֹתֶיךָ לֵאמֹר בְּלִשׁוֹן יִחִיד.

וְגַם כֵּן בְּקָלָלָהּ זֹה הַקֵּל, שֶׁבִּרְאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר אֵת שְׁמִיכֶם כִּבְרַזְל וְאֶרְצְכֶם כִּנְחוּשָׁה (וִיקְרָא כו, יט), שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַשְּׁמִימִים מְזִיעִין כְּדֶרֶךְ שְׁאִין הַבְּרַזֵּל מְזִיעַ, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ יֵהָא חוֹרֵב בְּעוֹלָם, וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה מְזִיעָה כְּדֶרֶךְ שֶׁהַנְּחוּשֹׁת מְזִיעַ, וְהִיא מִרְקֶבֶת פִּירוֹתֶיהָ, וְכֹאן הוּא אוֹמֵר שְׁמִיךְ נִחוּשֹׁת וְאֶרֶץ בְּרַזֵּל, שִׁיֵּהוּ שְׁמִימִים מְזִיעִין אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא יִרְקוּ מִטֵּר מִכֵּל מְקוֹם לֹא יִהְיֶה חוֹרֵב שֶׁל אֲבֹדוֹן בְּעוֹלָם, וְהָאָרֶץ לֹא תִהְיֶה מְזִיעָה כְּדֶרֶךְ שְׁאִין הַבְּרַזֵּל מְזִיעַ, וְאִין פִּירוֹת מִרְקִיבִין. וּמִכֵּל מְקוֹם קָלָלָהּ הִיא, בֵּין שֶׁהִיא כִּנְחוּשֹׁת בֵּין שֶׁהִיא כִּבְרַזֵּל, לֹא תוֹצִיא פִירוֹת, וְכֵן הַשְּׁמִימִים לֹא יִרְקוּ מִטֵּר:

(כד) וְהָיוּ יִקְוֶה אֲתִי־מִטֵּר אֶרֶץ אֲבָק וְעֶפֶר מִדְּהֶשְׁמִים יִרְדַּע עֲלֶיךָ עַד הַשְּׁמָדָה:

מִטֵּר אֲרֶכֶךְ אֲבָק וְעֶפֶר. זִיקָא דְּבִתֵּר מִטֵּרֵא (- רוּחַ שְׂאֵחַר הַגֶּשֶׁם), מִטֵּר יוֹרֵד וְלֹא כֹל צִרְכוֹ וְאִין בּוֹ כְּדִי לְהַרְבִּץ אֵת הָעֶפֶר, וְהָרוּחַ בָּאָה וּמַעֲלָה אֵת הָאֲבָק וּמִכִּסָּה אֵת עֵשֶׁב הַזֵּרְעִים שֶׁהֵן לִחִים מִן הַמַּיִם וְנִדְבַק בָּהֶם וְנַעֲשֶׂה טִיט וּמִתִּיבֵשׁ וּמִרְקִיבִין:

(כה) וְהָיוּ יִקְוֶה נִגְף לִפְנֵי אֲבִיךָ בְּדֶרֶךְ אֲחֶרֶת צִמָּא אֱלֹוֹי וּבִשְׁבָעָה דְּרָכִים תִּנְגֹּס לִפְנֵיךָ וְהָיִיתָ לְזִעְזוּחַ לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ: לְזִעְזוּחַ. לֵאמֹר וְלִזְעִי, שִׁיזְעוּ כָל שׁוֹמְעֵי מִכּוֹתֶיךָ מִמֶּךָ וַיֵּאֱמְרוּ אוֹי לֵנוּ שֶׁלֹּא יִבּוֹא עֲלֵינוּ כְּדֶרֶךְ שֶׁבֹא עַל אֲלוֹ:

(כו) וְהָיְתָה נִבְלָתְךָ לְמֵאֲכָל לְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֲמַת הָאָרֶץ וְאִין מִחְרִיד:

(כז) יִכְבֶּה יִקְוֶה בִּשְׁחָפֶת מִצְרִים רַע הִיא מֵאֵד, לֹא מִבְּחוּץ וְיִבֵּשׁ מִבְּפְנִים, כְּדִאִיתָא בְּבִכּוֹרוֹת (מֵא), וּבְעַפְלִים וּבְטָחָרִים וּבְגִרְבֵּי שְׁחִין לֹא וּבְחֶרֶס שְׁחִין יִבֵּשׁ כְּחֶרֶס אֲשֶׁר לֹא־תִכְבֵּל לְהִרְפָּא:

(כח) יִכְבֶּה יִקְוֶה בִּשְׁגָעוֹן וּבְעֶזְרוֹן וּבְתִמְהוֹן לִבָּב. אוֹטֵם הַלֵּב אִשְׁטוּרִישׁוֹ" בְּלֶע"ז [תִּדְהֵמָה]:

(כט) וְהָיִיתָ מְשֻׁשׁ בְּצִהָרִים בְּאֲשֶׁר יִמְשֵׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְלָה וְלֹא תִצְלִיחַ אֵת הַדְּרָכֶיךָ וְהָיִיתָ אֶךְ עֲשׂוֹק בְּכָל מַעֲשִׂיךָ יִהְיֶה עֲרֵעוֹר וְגִזְלוֹ כְּלֵה־יָמִים וְאִין מוֹשִׁיעַ:

(כו) אֲרוֹר אֲשֶׁר לֹא־יָקִים אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאִמֵּר בְּלִהְיֶם אֶמֶן: אֲשֶׁר לֹא יָקִים. כֹּאן כָּלֵל אֵת כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה, וּקְבִילוּהָ עֲלֵיהֶם בְּאֵלָה וּבִשְׁבוּעָה: פ

## פרק כח

(א) וְהָיָה אִסְשֻׁמֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶה הַיּוֹם וְנִתְּנָה יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ עֲלִיּוֹן עַל כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ: (ב) וְכֹאן עֲלִיךָ בְּלִהְבֵּרְכוֹת הָאֱלֹהִים וְהַשִּׁיגְךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ: (ג) בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר וּבְכֹרֶךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה:

(ד) בְּרוּךְ פְּרִיבְטֻנְךָ וּפְרִי אֲדָמְתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתְךָ שֹׁגֵר אֱלֹפִיד וְלִדּוֹת בְּקֶרֶךְ שֶׁהִבְהֵמָה מִשְׁגֵּרֶת מִמַּעֲיָה, וְעִשְׂתֵּרֶת צִאֲנָה. כְּתִרְגוּמוֹ (וְעִזְרִי עֲנֵךְ). וְרִבּוּתֵנוּ אִמְרוּ לֵמָּה נִקְרָא שְׁמֵם עִשְׂתֵּרֶת, שִׁמְעִשְׂרִית אֵת בְּעִלְיָהן וּמַחֲזִיקוֹת אוֹתָם כְּעִשְׂתֵּרֶת הַלָּלוּ שֶׁהֵן סְלֵעִים חֲזָקִים:

(ה) בְּרוּךְ טַנְאָךְ פִּירוֹתֶיךָ. דְּבַר אַחֵר טַנְאָךְ דְּבַר לֹחַ שֶׁאֵתָה מִסָּן בְּסִלִּים וּמִשְׁאֲרֵתְךָ. דְּבַר יִבֵּשׁ שֶׁנִּשְׁאָר בְּכָלִי וְאִינוּ זֶב:

(ו) בְּרוּךְ אַתָּה בְּבִאָה וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצִאֲתָךְ. שֶׁתִּהְיֶה יִצְיָאָתְךָ מִן הָעוֹלָם בְּלֹא חֲטָא כְּבִיָּאָתְךָ לְעוֹלָם:

\*

## ששי

(ז) וְהָיוּ יִקְוֶה אֲתִי־אִבִּיךָ הַקָּמִים עֲלֶיךָ נִגְפִים לִפְנֵיךָ בְּדֶרֶךְ אֲחֶרֶת יִצְאֹו אֱלִיךָ וּבִשְׁבָעָה דְּרָכִים יִנְוֶסוּ לִפְנֵיךָ. כֵּן דֶּרֶךְ הַנְּבִהִלִים לְבִרוּחַ, מִתְפַּזְרִין לְכָל צִד:

(ח) וְהָיוּ יִקְוֶה אַתָּה אֲתִי־הַבְּרָכָה בְּאִסְמִיד וּבְכָל מִשְׁלַח יָדְךָ וּבְכָרְכָךְ בְּאָרֶץ אֲשֶׁר־יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּנָה לָךְ: (ט) וְהָיוּ יִקְוֶה יִקְוֶה לֹא לְעַם קָדוֹשׁ בְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹת יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ וְהִלְכָתָ בְּדֶרֶכֶיךָ: (י) וְרֹאן בְּלֶעֱמִי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יִקְוֶה נִקְרָא עֲלֶיךָ וְיִרְאֹו מִמֶּךָ: (יא) וְהוֹתִירְךָ יִקְוֶה לְטוֹבָה בְּפִרִּי בְטֻנְךָ וּבְפִרִּי בְהֶמְתְךָ וּבְפִרִּי אֲדָמְתְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יִקְוֶה לְאַבְתָּיךָ לְתֵת לָךְ: (יב) וְיִפְתַּח יִקְוֶה לָךְ אֲתִי־אֲוִצְרֵי הַטּוֹב אֲתִי־הַשְּׁמִים לְתֵת מִטֵּר־אֲרָצְךָ בְּעֵתוֹ וּלְבָרְךָ אֵת כָּל־מַעֲשֶׂה יָדְךָ וְהָלִוִית גִּזְיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלּוּה: (יג) וְנִתְּנָה יִקְוֶה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזִנְבִי וְהָיִיתָ רֶם לְמַעַלָּה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה כִּי־תִשְׁמַע אֶל־מִצְוֹת יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶה הַיּוֹם לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת: (יד) וְלֹא תִסְוֹר מִכָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוָה אֶתְכֶם הַיּוֹם יָמִין וּשְׂמָאוֹל לְלִכְתָּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵים לְעִבְדָם: פ

(טו) וְהָיָה אִסְלֵא תִשְׁמַע בְּקוֹל יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתֶיךָ וְחִקְתִּיו אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶה הַיּוֹם וְכֹאן עֲלִיךָ בְּלִהְקָלָלוֹת הָאֱלֹהִים וְהַשִּׁיגְךָ: (טז) אֲרוֹר אַתָּה בְּעִיר וְאֲרוֹר אַתָּה בְּשָׂדֶה: (יז) אֲרוֹר טַנְאָךְ וּמִשְׁאֲרֵתְךָ: (יח) אֲרוֹר פְּרִיבְטֻנְךָ וּפְרִי אֲדָמְתְךָ שֹׁגֵר אֱלֹפִיד וְעִשְׂתֵּרֶת צִאֲנָה: (יט) אֲרוֹר אַתָּה בְּבִאָה וְאֲרוֹר אַתָּה בְּצִאֲתָךְ:

(כ) וְשִׁלַּח יִקְוֶה בְּךָ אֶת־הַמֶּאֱרָה חֶסֶד, כִּמוֹ צִרְעַת מִמַּרְתָּ (וִיקְרָא יג, כב), אֶת־הַמְּהוּמָה שְׁגוּשׁ, קוֹל בְּהִלּוֹת וְאֶת־הַמְּגִעֶרֶת בְּכָל־מִשְׁלַח יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְּׁמִדָה וְעַד־אֲבָדָה מִהֵרָ מִפְּנֵי רַע מַעֲלִילִיךָ אֲשֶׁר עוֹבְתֶיךָ:

(כא) וְיִדְבַק יִקְוֶה בְּךָ אֶת־הַדְּבָרִים עַד כְּלָתוֹ אַתָּה מַעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה בְּאִשְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ:

(ג) גוי עז פנים אשר לא יאיש פנים לזמן ונער לא יחן: (נא) ואכל פרי בהמתך ופראדמתך עד השמדך אשר לא יאיש פנים לך דגל תירוש ויצהר שגר אלפיך ועשתרת צאנך עד האבידו אתך:

(נב) והצר לך בכל שערך עד רדת חמתך לשון רדיו וכבוש הגבהת והבצרות אשר אתה בטח בהן בכל ארצך והצר לך בכל שערך בכל ארצך אשר נתן יקנז אליה לך:

(נג) ואכלת פרי-בטנך בשר בניך ובנותיך אשר נתן לך יקנז אליה במצור ובמצוק אשר יציק לך איבה. מחמת שיהיו צרין על העיר ויהיה שם מצוק, עקת רעבון:

(נד) האיש הרך בך והענג מאד תרע עינו באחיו ובאשת חיקו וביתו בניו אשר יותיר: (נה) מתת לאחד מהם מבשר בניו אשר יאכל מבלי השאיר לו כל במצור ובמצוק אשר יציק לך איבה בכל שערך:

הכך כן והענוג. הוא הרך הוא הענוג, לשון פינוק. ומהתענג ומרוך (פס' נו) מוכיח עליהם ששניהם אחד. אף על פי שהוא מפונק ודעתו קצה בדבר מאוס, ימתק לו לרעבונו בשר בניו ובנותיו עד כי תרע עינו בבניו הנותרים מתת לאחד מהם מבשר בניו אחיהם אשר יאכל. דבר אחר הרך בך - הרחמני ורך הלבב, מרוב רעבתנות יתאכזרו ולא יתנו מבשר בניהם השחוסים לבניהם הנותרים:

(נו) הרפה בך והענגה אשר לא נסתה כדרגלה הצג עליה ארץ מהתענג ומרך תרע עינה באיש חיקה ובבנה ובבתה. הגדולים:

(נז) ובשליטה היוצתו מקין רגליה ובבניה אשר תלד, ובשליטה. בניה הקטנים. בכלן תהא עינה צרה כשתאכל את האחד מליתן לאשר אצלה מן הבשר כיתאכלם בחסר-כל בסתר במצור ובמצוק אשר יציק לך איבה בשערך:

(נח) אסלא תשמך לעשות את-בדך ברי התורה הזאת הבתים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את יקנז אליה:

(נט) והפלא יקנז את-מפתך מופלות ומובדלות משאר מכות ואת מכות ירעך מכות גדולת ונאמנות ליסרך לקיים שליחותן וחללים רעים ונאמנים:

(ס) והשיב בך את כל-מדות מצרים אשר יגרת מפניהם ודבקו בך: אשכ יגרת מפניהם. מפני המכות, כשהיו ישראל רואים מכות משונות הבאות על מצרים היו יראים מהם שלא יבואו גם עליהם, תדע שכן כתיב (שמות טו כו) אם שמוע וגו' כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך, אין מיראין את האדם אלא בדבר שהוא יגור ממנו:

(סא) גם כל-חלי וכל-מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם יקנז עליך, יעלם. לשון עלייה עד השמדך:

(סב) ונשארתי במתי מעט תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרב מועטין חלף מרובין, כירלא שמעת בקול יקנז אליה:

(סג) והיה באשר-שש יקנז עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם בן ישיש יקנז עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם, כן ישיש ה'. את אויביכם עליכם להאביד וגו', ונסחתם מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה: ונסחתם. לשון עקירה, וכן (משלי טו, כה) בית גאים יסח ה':

(ל) אשה תארש ואיש אחר ישגלנה ישגלנה, יסגלנה. לשון שגל, פלגש, והכתוב כנהו לשבח ישגלנה, ותקון סופרים הוא זה, בית תבנה ולא תשב בו ביום תשע ולא תחללנו. בשנה הרביעית לאכול פרו:

(לא) שורף טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו חמך גזול מלפניך ולא ישוב לך צאנך נתנות לאיביך ואין לך מושיע:

(לב) בניך ובנותיך נתנים לעם אחר ועיניך ראות וכלות אליהם כל היום מצפות אליהם שישבו ואינם שבים. כל תוחלת שאינה באה קרויה כליון עינים ואין לאל ידך:

(לג) פרי אדמתך וכל-יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת והיית רק עשוק ורצוי כל-הימים: (לד) והיית משגע ממראה עיניך אשר תראה: (לה) יבכה יקנז בשחין רע על-הברכים ועל-השקנים אשר לא תוכל להרפא מפר רגלך ועד קדמך: (לו) יולד יקנז אתך ואת-מלכך אשר תקים עליך אל-גוי אשר לא ידעת אתה ואבתיך ועבדת שם אלהים אחרים עז ואבן:

(לז) והיית לשמה אשטורדישון [תדהמה]. כל הרואה אותך ישום עליך, למשל כשתבא מכה רעה על אדם, יאמרו זו דומה למכת פלוני, ולשנייה לשון ושנתם (לעיל ו, ז), ידברו בך, וכן תרגומו ולשוני, לשון ספור, ואשתעי בכל העמים אשר ינהג יקנז שמה:

(לח) זרע רב תוציא השדה ומעט תאסף כי יחסלנו הארבה: יחסלנו. יכלנו, ועל שם כך נקרא חסיל, שמכלה את הכל:

(לט) פרמים תשע ועבדת ויין לאתשתה ולא תאגר כי תאכלנו התלעת:

(מ) זיתים יהיו לך בכל-גבולך ושמן לא תסוף כי ישל זיתך: כי ישל. ישיר פירותיו, לשון (לעיל יט, ה) ונשל הברזל:

(מא) בנים ובנות תוליד ולא יהיו לך כי ילכו בשבי:

(מב) כל-עצך ופרי אדמתך יירש הצלצל: יירש הצלצל. יעשנו הארבה רש מן הפרי. יירש. יעני. כלל. מין ארבה. ואי אפשר לפרש יירש לשון ירושה, שאם כן היה לו לכתוב ירש, ולא לשון הורשה וגירושין, שאם כן היה לכתוב יוריש:

(מג) הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה: (מד) הוא ילוד ואתה לא תלוננו הוא יהיה לראש ואתה תהיה לוֹגֵב: (מה) ובאו עליך כל-הקלות האלה וירפוף והשיגוף עד השמדך כירלא שמעת בקול יקנז אליה לשמר מצותי וחקתי אשר צוה: (מו) והיו בך לאות ולמופת וברעך עד-עולם:

(מז) תחת אשר לא עבדת את-יקנז אליה בשמחה ובטוב לכב מרב כל. בעוד שהיה לך כל טוב:

(מח) ועבדת את-איביך אשר ישלחני יקנז בך ברעב ובצמא ובעירם ובחסר כל ונתן על ברזל על-צואריך עד השמידו אתך:

(מט) ישא יקנז עליך גוי מרחק מקצה הארץ באשר ידאה הנשר פתאום ודרך מצלחת ויקלו סוסיו, גוי אשר לא תשמע לשנו. לא תכיר לשונו, וכן (בראשית מא, טו) תשמע חלום לפתור אותו. וכן (שם מב, כג) כי שומע יוסף, אינטינדר"י בע"ר [להבין]:

עד היום הזה. שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי, כמו שכתוב (לקמן לא, ט) ויתנה אל הכהנים בני לוי, באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו, משה רבינו אף אנו עמדתו בסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו, ומה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר לא לכם נתנה, לנו נתנה. ושמוח משה על הדבר, ועל זאת אמר להם היום הזה נהיית לעם וגו' (לעיל כז, ט), היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפצים במקום:

(ד) ואולי אתכם ארבעים שנה במדבר לאכלו שלמתיכם מעליכם ונעלם לאכלתה מעל רגליך: (ה) להם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם למען תדעו כי אני יקוק אלהיכם:

מפסיר (ו) ותבאו אל המקום הזה ויצא סיחן מלך חשבון ועוג מלך הבשן לקראתנו למלחמה ונבם: (ז) ונקח את ארצם ונתנה לנחלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי: (ח) ושמתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשון: פ

ותבואו אל המקום הזה. עתה אתם רואים עצמכם בגדולה וכבוד, אל תבעטו במקום ואל ירום לבבכם, (פסוק ח) ושמתם את דברי הברית הזאת. דבר אחר ולא נתן ה' לכם לב לדעת, שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה, ולפיכך לא הקפיד עליכם המקום עד היום הזה, אבל מכאן ואילך יקפיד, ולפיכך (שם) ושמתם את דברי הברית הזאת וגו':

\*\*\*

מללי העריכה: ההדגשה בפסוק היא של דיבור המתחיל ברש"י. (פונט מודגש ומעט גדול יותר). \* כשיש דיבור ארוך ברש"י, לעיתים הוא לא שולב בתוך הפסוק אלא נכתב בסופו, אחרי הפסוק.

לעיתים לצורך הרצף שולבו הדיבורים ברש"י כסדר הפסוק, גם כשבמקור הרש"י מופיע קודם הדיבור על סוף הפסוק ואח"כ הדיבור על תחילתו, במקרה כזה זה סומן ב- \*\* בסוף הפסוק, כמו"כ מטבעו של הרש"י המשולב עלולים להיות שינויים קלים בדיבור המתחיל (כגון פתיחת וגו') או במיקומו. את הכללים בהרחבה ניתן לראות במבוא לגליון פרשת בראשית.

כל הזכויות שמורות. ©

ניתן להשיג את הגליון (וכן גליונות קודמים) במאגר העלונים הממוחשב של 'דרשו'

מהדורת כתב כס"י - ניתן להשיג בעמדות ובאתר של קול הלשון, תחת הכותר 'חומש עם רש"י משולב'

וכן ניתן להשיג במייל - 2711526@GMAIL.COM

יש מהדורה בכתב גדול יותר - להשיג במייל הנ"ל

הארות הערות ותיקוני טעויות יתקבלו בברכה 05276-13331

יישי"כ להרה"ג דוד היינמן שליט"א על סיועו בעריכת הגליון

ניתן להשיג במייל הנ"ל גם את גליון 'משנה שלובה'

(סד) והפיצך יקוק בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ ועבדת שם אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבותיך עץ ואבן: ועדת שם אלהים אחרים. כתרגומו (ויתפחל תמן) לעממא פלחי טעויתא, לא עבודת אלהות ממש, אלא מעלים מס וגולגוליות לכומרי עבודה זרה:

(סה) ובגוים ההם לא תרגיע לא תנוח, כמו (ישעיה כח, יב) וזאת המרגעה ולא יתיה מנוח לכד רגלך, ונתן יקוק לך שם לב רגז לב חרד, כתרגומו דחל, כמו (שם יד ט) שאול מתחת רגזה לך, (שמות טו, יד) שמעו עמים ירגזון, (שמואל ב' כב, ח) מוסדות השמים ירגזו, וכלליו עינים מצפה לישועה ולא תבוא וראבון נפש:

(סו) והיו חייך תלאים לך מנגד על הספק, כל ספק קרוי תלוי, שמא אמות היום בחרב הבאה עלינו. ורבותינו דרשו, זה הלוקח תבואה מן השוק, ופחדת לילה ויוםם ולא תאמין בחייד. זה הסומך על הפלטר:

(סז) בבקר תאמר מי יתן ערב ויהיה הערב של אמש ובערב תאמר מי יתן בקר של שחרית, שהצרות מתחזקות תמיד וכל שעה מרובה קללתה משלפניה מפחד לבקבך אשר תפחד ומפראת עיניך אשר תראה:

(סח) והשיבך יקוק מצרים באנזית בספינות בשביה בדרךך אשר אמתך לך לאתסיף עוד לראתה, והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות - אתם מבקשים להיות נמכרים להם לעבדים ולשפחות. והתמכרתם. בלע"ז איפורונדורייץ ו"ש [ותמכרו עצמכם]. ולא יתכן לפרש והתמכרתם לשון ונמכרתם על ידי מוכרים אחרים, מפני שנאמר אחריו ואין קונה ואין קנה. כי יגזרו עליך הרג וכליון: \*\*

(סט) אלה דברי הברית אשר צוה יקוק אתי משה לברית את בני ישראל שיקבלו עליהם את התורה באלה ובשבועה בארץ מואב, מלבד הברית אשר ברת אתם בחרב. קללות שבתורת כהנים שנאמרו בסיני: פ

\*

## שביעי

## פרק כט

(א) ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהם אתם ראיתם את כל אשר עשה יקוק לעיניכם בארץ מצרים ולכל עבדיו ולכל ארצו: (ב) המסות הגדולות אשר ראו עיניך האתות והמפתים הגדלים ההם:

(ג) ולא נתנו יקוק לכם לב לדעת להכיר את חסדי הקדוש ברוך הוא ולידבק בו ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה: